

ORIZONTUL LOCULUI – UNITATEA DE MĂSURĂ A TUTUROR FENOMENELOR GEOGRAFICE

Valentina FRUNZUC

Cuvinte cheie: orizontul geografic local, gândire critică, gândire abstractă, educație, metode de cercetare geografică, procedee de cercetare geografică, harta geomorfologică.

Key words: the local geographical horizon, concrete thinking, abstract thinking, education, geographical research methods, geographical research proceedings, geomorphological map

The local horizon – the measure unity of the all geographic phenomena. The local horizon is a component of the geography of Romania, it represents the natural laboratory, where the pupils can come into contact with the real world of things and phenomena, where they can understand them, assimilating geographical notion about the environment. The importance of elements of local geography consists in the fact that they can be used as a way of illustrating the themes presented by the teacher, as a source of knowledge and as a starting point for generality.

The activities with the pupils within the local horizon favour the passage from the concrete thinking to the abstract thinking to the concrete on. The local horizon represents the best place for us to make experiments, to understand the causes of the phenomena and their evolution in time.

Introducere

Tema cercetată se fundamentează pe ideea că studiul geomorfologic al bazinului hidrografic Bahluiet, constituie o parte integrantă a geografiei României, precum și faptul că predarea geografiei nu poate fi concepută fără a îmbina în mod firesc fenomenele geografice la nivel național cu cele de importanță locală.

Obiectivele cercetării geografice

Aplicațiile practice în orizontul local urmăresc atingerea mai multor obiective ordonate taxonomic astfel:

1. Cunoașterea elementelor de geografie fizică locală:

- observarea tipurilor diferite de relief;
- observarea și gruparea diferitelor categorii de procese geomorfologice actuale din bazinul hidrografic Bahluiet;
- observarea proceselor de eroziune și acumulare fluvială;
- observații asupra elementelor de hidrografie;
- analiza influenței topoclimatului asupra ecosistemelor;
- observații asupra tipurilor de soluri etc.

2. Impactul activității antropice asupra componentelor mediului deoarece impactul om-natură se impune tot mai mult în peisaj, iar supravegherea atentă a intervențiilor antropice devine obligatorie.

Metode și procedee de cercetare geografică

În analiza strategiilor de implicare a cercetărilor la orele de curs am ținut cont și de faptul că nu se poate pune un semn de egalitate între geografie ca știință și geografie ca și obiect de învățământ, deoarece conținutul obiectului de învățământ se elaborează în funcție de logica și conținutul științei, dar și în funcție de logica didactică. Astfel, obiectul de învățământ cuprinde cunoștințe selectate din știință, dar și date, fapte concrete și semnificative din realitatea obiectivă necesare pentru a “descoperi” legitățile cuprinse în știință.

Prin urmare, metodică folosirii elementelor de geografie locală are un caracter complex. Ea cuprinde o gamă vastă de procedee, începând cu simpla identificare a elementelor cu caracter local, continuând cu conducerea elevilor spre descoperirea, prin observații proprii, a unor adevăruri noi, iar de aici ajungând la activitatea independentă, teoretică, practică de cercetare a geografiei locale.

În vederea atingerii obiectivelor s-au utilizat o gamă variată de metode de cercetare geografică: *metoda dialectică, metoda inductivă, metoda deductivă, metoda analizei, metoda sintezei, metoda cartografică, metoda istorică, metoda experimentală indirectă, metoda modelizării, metodele matematice.*

Metodele de cercetare enumerate oferă doar pașii prin care se descoperă realitatea și este necesar să prezentăm și *procedeele de cercetare geografică:*

Observația geografică, ce se aplică în cadrul metodei inductive, pentru adunarea materialului faptic, dar și în cadrul metodei experimentale, a celei cartografice, a celei de modelare. În geografie se utilizează atât observația directă, cât și cea indirectă.

Observația directă poate fi staționară, dar prezintă inconvenientul limitării spațiale a vizibilității, a observației sau, expediționară, urmărind un traseu bine stabilit.

Observația indirectă folosește ca mijloc, în primul rând, *harta*, acest „instrument de acces la document, dar documentul în sine este terenul”. Din descifrarea hărților topografice elevii pot să utilizeze corect semnele convenționale, să definească corect elementele observate pe hartă, să utilizeze modalități elementare de orientare, să descrie și să coreleze elemente de pe hartă cu elemente observate direct în teren și să-și dezvolte o atitudine pozitivă față de locurile natale (figura 1). La fel, cartarea geomorfologică constituie o bază concretă a cercetărilor efectuate în teren, finalizată printr-o hartă geomorfologică generală dar și diagrame necesare „descifrării fenomenelor analizate”. Pe drept cuvânt, harta geomorfologică poate fi considerată „al doilea limbaj al înțelegerii fenomenelor”.

Deprinderea de a citi și interpreta harta se formează în timp, fapt pentru care se impune ca harta să fie utilizată intens la fiecare activitate didactică geografică, începând din clasă până în orizontul local și în excursiile școlare.

Foaia topografică cuprinde un sector din bazinului râului Bahluiet, în apropiere de orașul Târgu. Frumos fiind sugestivă prin multitudinea elementelor reprezentate. În scopul atingerii performanței școlare în descifrarea hărților topografice și geomorfologice, fiecare element înscris pe hartă va fi integrat în diverse „situații problemă”.

I. Cerințe de analiză cartometrică:

a) Calculați coordonatele matematice ale punctului A de pe hartă.

b) Calculați lungimea reală a segmentului BC trasat pe hartă, cunoscând scara hărții.

II. Cerințe de analiză a proceselor geomorfologice actuale:

Recunoașteți formele de eroziune delimitate pe hartă și reprezentate prin cifre:

3-..... 6-..... 7-.....

III. Cerințe de analiză a așezărilor omenești și activităților antropice:

Recunoașteți forma așezării și deduceți specificul activității economice:

10- așezare rurală

12- vii

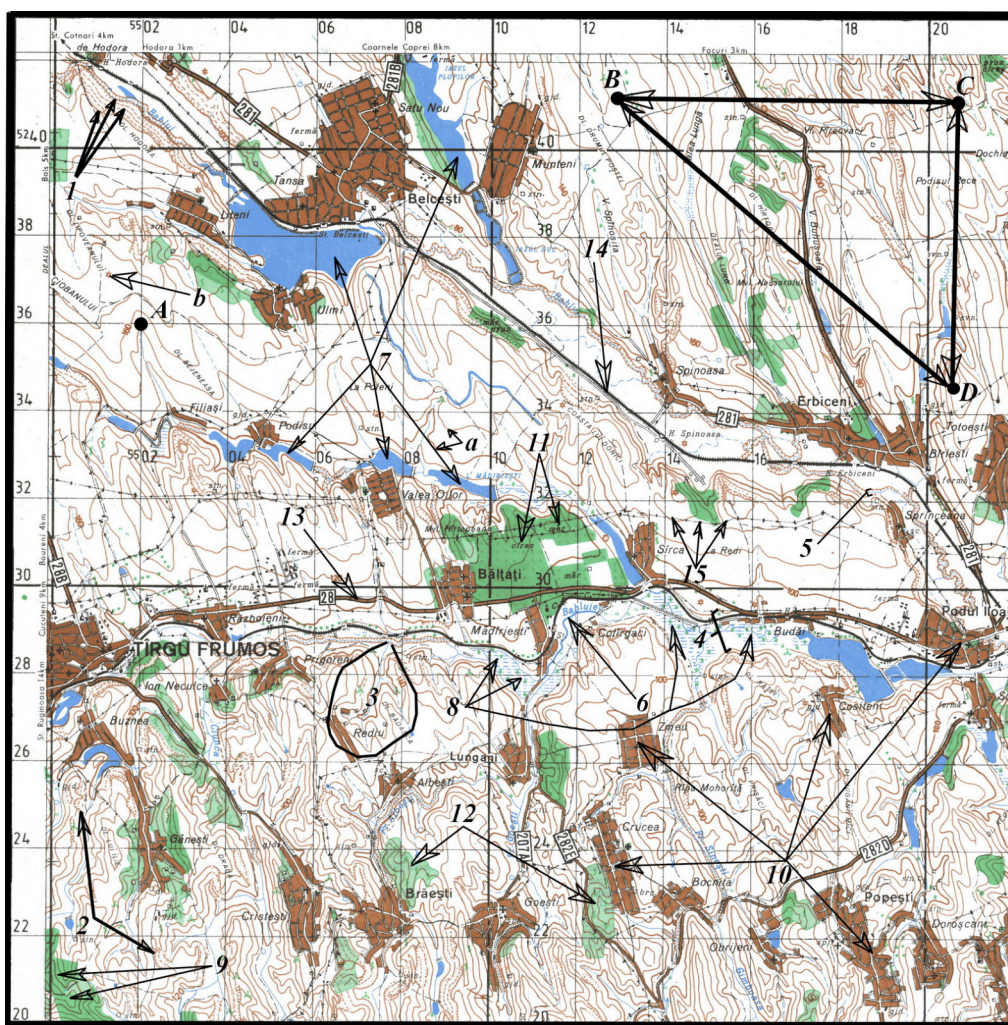

Fig. 1. Fragment de hartă topografică din foaia L-35-31 Iași, micșorat.

Hidrologic, se pot face referiri la punctele de confluență observate, la sensul de curgere al râurilor, la noțiuni precum: amonte, aval, strat freatic.

Legat de structura și tipologia așezărilor omenești, perimetrul geometrizat și trama stradală rectangulară indică o localitate a cărei evoluție s-a realizat sistematizat, iar profilul economic se desprinde din analiza utilizării terenurilor.

Analiza toponimului de Satul Nou oferă informații despre vârsta localității, iar hidronimul de Iazul Plopiilor oferă informații despre structura fondului forestier.

În scopul cunoașterii și interpretării suporturilor grafice și cartografice, elevii vor fi obișnuiți să utilizeze corect mărimile elementare înscrise pe hărți, să relaționeze corect obiectele din realitate cu poziția lor pe un suport cartografic.

Măsurarea diversilor parametri ai proceselor sau sistemelor observate duce la o cunoaștere mai amănunțită și mai precisă, asigurând un grad mai mare de exactitate decât simpla percepție cu ajutorul simțurilor. În această etapă, o mare atenție se acordă determinării coordonatelor geografice și stabilirii corecte a poziției geografice a regiunii studiate atât la nivel regional, cât și la nivelul țării.

Descrierea geografică constă în consemnarea rezultatelor observației și ale celor obținute pe alte căi, cu scopul de a reda o imagine a obiectului, procesului sau teritoriului examinat.

Reprezentarea grafică constă în transpunerea grafică a rezultatelor observației, măsurării, experimentării, prelucrării matematice a informației. Reprezentarea grafică se realizează sub formă de hartă – profile, blocdiagrame, schițe panoramice etc. care, pe lângă faptul că redă unele informații deja obținute anterior, permite efectuarea observației indirecte și obținerea de noi informații asupra reliefului „relațiilor dintre obiecte, procese dar și descoperirea unor legături particulare teritoriului studiat.

În vederea investigării și interpretării fenomenelor din mediul geografic se pot realiza deprinderi de citire a instrumentelor meteorologice, de interpretare a fenomenelor climatice la nivel local. Sub atenta îndrumare a profesorului de geografie se pot realiza și corelații între factorul climatic și dezvoltarea proceselor geomorfologice actuale.

Exemplificăm prin reprezentarea grafică a numărului mediu de zile cu ninsoare, cu sol acoperit cu zăpadă și grosimea medie lunară a stratului de zăpadă pentru perioada 1981-2000.

Tab. 1. Valorile medii multianuale ale grosimii stratului de zăpadă (cm), la stația meteorologică (1981-2000).

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	An
a.	7,7	6,8	4,6	0,3	-	-	-	-	-	0,1	2,3	5,2	27
b.	16,8	15,7	8,3	-	-	-	-	-	-	-	2,3	9,3	53,4
c.	9,0	11,4	2,6	0,2	-	-	-	-	-	-	1,2	3,6	28,0

- a. Numărul mediu de zile cu ninsoare
- b. Numărul mediu de zile cu sol acoperit cu zăpadă
- c. Grosimea medie lunară a stratului de zăpadă.

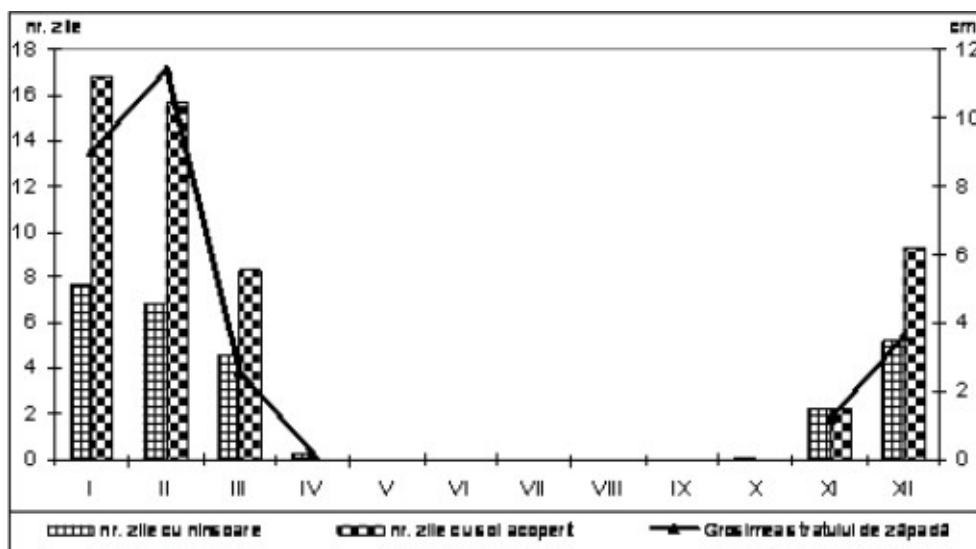

Fig. 2. Regimul anual al numărului de zile cu ninsoare, sol acoperit cu strat de zăpadă și al grosimii stratului de zăpadă (1981-2000).

Concluzii

Studiul realizat se vrea un sprijin în practica didactică, prin aceea că demonstrează importanța cunoașterii, directe și indirecte, a orizontului geografic local de către elevi. Elementele de geografie locală exercită o influență multiplă: sporesc cunoștințele și ridică la un nivel mai înalt realitatea lor, dezvoltă procese de cunoaștere și de creație pentru că intensifică activitatea lor, spiritul de acțiune pentru a descoperi însușirile comune, esențiale ale fenomenelor geografice, legăturile dintre ele, în vederea formulării unor concluzii științifice.

Desfășurarea activităților cu elevii în orizontul local accesibilizează trecerea de la o gândire concretă la cea abstractă și invers, constituind locul cel mai eficient pentru exemplificare și experimentare, pentru înțelegerea cauzalității fenomenelor și evoluția lor în timp. Se realizează stări afective, de atașament ale copiilor față de locurile natale.

Studiul își propune atingerea următoarelor obiective:

1. Dezvoltarea modalităților de comunicare orală și scrisă, din utilizarea corectă a terminologiei geografice, evidențierea legăturilor dintre realitățile observate și modul lor de prezentare grafică și cartografică, precum și observarea, analiza și compararea unor fenomene din mediul geografic local.

2. Perceperea corectă a mediului geografic prin cunoașterea unor date de informare inițială, perceperea legăturilor vizibile dintre elementele și fenomenele din realitatea obiectivă prin formarea unor deprinderi de explorare elementară a mediului înconjurător.

3. Utilizarea informațiilor prin transformarea lor de la reprezentări grafice, cartografice și imagini la modalitățile de redare orală și scrise.

4. Perceperea și reprezentarea spațiului geografic prin interpretarea documentelor cartografice simple și utilizarea adecvată a proporțiilor și a simbolurilor, a elementelor simple de cartografie: scară numerică, cote de înălțime, curbe de nivel.

5. Formarea unei atitudini pozitive prin dezvoltarea interesului pentru învățarea, cunoașterea și protejarea mediului geografic local.

Plecând de la această idee și de la sintagma magistrală enunțată de S. Mehedinți, în *Terra*, vol. I, că „Orizontul locului este unitatea de măsură a tuturor fenomenelor geografice”, putem spune pe drept cuvânt că orizontul locului constituie *provocarea* pe care natura o poate „*arunca*” elevului, iar acesta, odată provocat, va căuta răspunsuri, concretizate prin activități practice de cercetare, analiză și sintetizare a fenomenelor observate.

BIBLIOGRAFIE

- Băcăuanu V., Barbu N., Pantazică M., Ungureanu Al., Chiriac D.** (1980), *Podișul Moldovei. Natură, om, economie*, Edit. Științifică și Enciclopedică, București.
- Cerghit I. și colab.** (2001), *Prelegeri pedagogice*, Edit. Polirom, Iași.
- Dulamă Maria Eliza** (1996), *Didactică geografică*, Edit. Clusium, Cluj-Napoca.
- Irimuș A.I.** (1997), *Cartografiere geomorfologică*, Edit. Focul Viu, Cluj-Napoca.
- Martiniuc C.** (1956), *Observații geomorfologice asupra bazinului râului Bahlui din Câmpia Moldovei*, A.S.U.C.I.; vol. I-II, București.
- Mihăilă D.** (2006), *Câmpia Moldovei. Studiu climatic*, Edit. Universității Suceava.
- Mărgărint C.** (2001), *Cartografie cu elemente de topografie*, Edit. Universității “Al. I. Cuza”, Iași.
- Rădoane M., Ichim. I.** (2002), *Geomorfologie*, vol. I-II, Edit. Universității Suceava.
- Rădoane N.** (2002), *Geomorfologia bazinelor hidrografice mici*, Edit. Universității Suceava.
- Stan L. și colab.**, (2003), *Elemente de didactica geografiei*, Edit. Polirom, Iași.
- Todiraș A.**, (1999), *Dicționar de geografie*, Edit. A.D.Todiraș, Iași.
- Tufescu V.**, (1937), *Dealul Mare-Hirlău. Observații asupra evoluției reliefului și așezărilor omenești*, B.S.R.R.G., București.
- Ungureanu I.** (1978), *Hărți geomorfologice*, Edit. Junimea, Iași.
- * * *** (1992), *Geografia României, IV, Regiunile pericarpatice: Dealurile și Câmpia Banatului și Crișanei, Podișul Mehedinți, Subcarpații, Piemontul Getic, Podișul Moldovei*, Edit. Academiei Române, București.

Valentina Frunzuc
Șc. Gen. „Garabet Ibrăileanu” Tg. Frumos, Jud. Iași
E-mail: valentina_frunzuc@yahoo.com